

El mas de Penyacalba (terme de Culla) i el seu arxiu particular*

LA RELACIÓ AMB EL MAS de Penyacalba s'inicia amb una excursió en juny de 1960, en la qual vam visitar l'avenc del Collet, el cingle Verd i l'avenc de l'Arc, més conegut ara per avenc de Penyacalba. Posteriorment vam sovintejar les visites, sobretot en les eixides de prospecció espeleològica, i la relació de visitants ocasionals evoluciona en amistat i, a més de dues estades llargues a Culla, vam passar al mas més d'un cap de setmana i les vacances d'alguna Setmana Santa i tot. És en algun dels sojorns quan vam conèixer l'existència dels «papers» de Penyacalba que, un poc per damunt damunt, vam començar a repassar a la busca de toponímia espeleològica i tot allò que pugues interessar. A més la gent del mas, els amics Isabel, Fidel i Everilda, eren una magnífica font d'informació sobre toponímia, lèxic, contalles, etc. i qualsevol aspecte del pas de l'home per aquelles terres altes. Així, per exemple, vam aclarir el significat del mot «bustal», ben clar per a ells, masovers, i diferent del que seria per a un pastor, i així ho hem reflectit en un treball.¹ O la distinció que feien entre les destrals de pedra, què posseïen, i la pedra de llamp, que també tenien.

Tornem als «papers»: El lent pas dels anys havia deixat en forma de documents la història del mas i la vida de la família. Un petit tresor que calia estimar i conservar, i així ho era per les gents del mas. Recordem més d'una vetlada passada mentre repassàvem els escrits i els comentàvem; potser hagués calgut dedicar més temps i treballar-los sistemàticament, però no fou així i ja no sabem si hi ha remei.

Una de les últimes visites fetes, en abril de 1989 quan ja sols restava Everilda, fou amb l'amic Norbert Mesado per a treballar l'interessant conjunt d'insculptures dels voltants del mas.² Quan més avant tornem per a completar dades trobem les portes tancades i l'herba del carrer crescuda. Un mal senyal, que poc després confirma un pastor quan ens diu que Everilda havia faltat. Un any després alguna notícia sobre els «papers» era preocupant i, per si de cas, això motiva estes notes.

* Publicat en col·laboració amb Amèlia Cervera Sos a *Imatge de Culla*, vol. II, Comissió de Cultura de Culla per al 750 aniversari de la carta de població, Culla, 1994.

1. Cervera Sos, Amèlia i Josep Lluís Viciano Agramunt (1990): «El Bustal», en *Butlletí de l'Associació Arqueològica de Castelló Llansol de Romani*, 8, pàgs. 69-70.

2. Mesado Oliver, Norberto i Josep Lluís Viciano Agramunt (1994): «Petroglifos en el septentrión del País Valenciano», en *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXI, pàgs. 187-213.

1. El mas

La primera referència al mas és del *Libre Capatró* de l'any 1580. Aleshores s'anomena «maset de Penyacalba» i mitja finca va a nom d'Antoni Albert, amb els següents límits: barranc que baixa de la font de Penyacalba, antuixà de consell devers el morral Roig, les Rompudes, forn d'en Moliner i heretat d'en Miquel Gil, a nom del qual va l'altra meitat del maset, que més avant apareix com dels hereus del rector de Cabanes, confrontant amb la mitja part d'Antoni Albert i devers el barranc de Castellalbo.³ En anotacions posteriors del mateix llibre la part d'Albert va a nom dels pobills de Jaume Domingo, mentre l'altra meitat va a nom dels pobills de Joan Beltran.⁴

L'establiment de la masada de Penyacalba i heretat de les Artigues, de 1638, fet i fermat pel doctor Andreu Pereguer, marit i procurador de Ventura Dalp, de Morella, en favor d'Antoni Bellés, ferrer, veí de la Serra d'en Galceran, els límits que dona són: assagador que passa pel mas dels Oms, antuixans de la vila a la cova d'en Marqués, antuixans de l'ombria de n'Albert, antuixans de la Talaia i lloma d'en Bom, i les Artigues, que confronten amb el maset de Penyacalba.⁵

Del testament de Cristòfol Bellés i Joana Albert, de 1641, aclarim que les finques pròpies de la família eren la Parra Moscatella, la Torreta, els Prats, una vinya i casa, amb cubets i gerres, als plans de Meanes, i una casa coneguda per corral de l'Esquiladó.⁶

Penyacalba, en el cappelat de 1648, ix a nom d'Antoni Bellés, menor, i es fa referència als ocupants passats de les dues parts de la masada, Antoni Albert i Geroni Gil; els límits són: el Prat, antuixans de Consell devers la Talaia, camí del Cingle, assagador que va a Cullola, i torna al Prat.⁷

En 1699 el doctor Tomàs Sorlí, clergue, procurador del doctor Miquel Sorlí, prevere, tresorer i canonge de la catedral de Tortosa, fa i ferma l'establiment de la masada de Penyacalba a favor de Pere Bellés, fill d'Antoni.⁸

Posteriorment pareix que el mas passa ja a la família i en 1723 Esperança Pitarch, vídua de Pere Bellés, compra un tros de terra comuna a la vila de Culla, per al mas de Penyacalba.⁹

En els capítols matrimonials i en l'escriptura de bodes de Josep Bellés i Josepa Escrig, de 1731, els límits que dona del mas són: roca de Penyacalba, l'ombria d'Albert, lloma d'en Bom, el mas dels Oms, barranch de la font de l'Oli, barranch de Castellalbo i comuns de la vila de Culla.¹⁰

Per a refer l'evolució posterior del mas com a unitat de producció i vida hi havia materials abundants entre els papers, però sols vam copiar parcialment un testament de 1876, alguns rebuts, etc.

3. Arxiu Municipal de Culla: *Libre Capatró*. Any 1580, pàgs. 5, 61 i 103.

4. *Ibidem*, nota 2, pàg. 40.

5. Arxiu del Mas de Penyacalba: *Stabliment Penyacalba*, doc. núm. 10.

6. *Ibidem*, *Testament C. Bellés*, doc. núm. 13.

7. Arxiu Municipal de Culla: *Libre Capatró*. Any 1648, pàg. 135. Va en el mateix volum que el de 1580.

8. Arxiu del Mas de Penyacalba: *Establiment Penyacalba*, doc. núm. 22.

9. Arxiu del Mas de Penyacalba: *Vendició*, doc. núm. 31.

10. *Ibidem*, *Capítols matrimoniales*, doc. núm. 36; *Escritura bodas*, doc. núm. 37.

Figura 1. El mas de la Penyalcalba. Any 1994.

2. La família

De la família que té relació amb el mas molt de temps, primer de caràcter emfitèutic i després com a propietària, els Bellés, es pot refer parcialment la genealogia amb les dades d'algunes de les notes preses.

Un dels documents més vells, de 1612,¹¹ fa referència a Antoni Albert i Isabel Blanch; aquell igual pot ser l'antic ocupant del mas com tindre alguna mena de parentesc amb Joana Albert, esposa de Cristòfol Bellés, ferrer.¹² O les dues coses. Els trobem altra vegada en l'any 1639.¹³

De Cristòfol Bellés hi ha un cens per un cafís de forment¹⁴ en 1625. Apareix després en els capítols matrimonials del fill, Antoni, en 1630.¹⁵ Ell i Joana Albert testen en 1641.¹⁶ Pel testament sabem que els seus fills eren Antoni i Pere, ferrers, i Marta. En 1656 ja ha mort i la seua vídua actua en un acte de donació al fill Antoni.¹⁷

De 1630 hi ha uns capítols matrimonials i unes cartes de germania fermades per Antoni Bellés i Bàrbara Ferrando, de la Serratella.¹⁸ El matrimoni s'establix a la Serra

11. *Ibidem*, *Últim codicil*, doc. núm. 2.

12. *Ibidem*, *Acte de Venda*, doc. núm. 5.

13. *Ibidem*, «*Conexeran tote, [...]*», doc. núm. 12.

14. *Ibidem*, *Acte de Venda*, doc. núm. 5.

15. *Ibidem*, *Capítols matrimonials*, doc. núm. 6.

16. *Ibidem*, *Testament*, doc. núm. 13.

17. *Ibidem*, *Acte de donació*, doc. núm. 15.

18. *Ibidem*, *Stabliment*, doc. núm. 10.

d'en Galceran.¹⁹ En 1647 és tutor dels pobills de Miquel Traver.²⁰ De 1669 hi ha un censal fet i fermat per Pere Bellés, espartenyer, de les Valls, i Antoni Bellés, de Culla.²¹ D'Antoni hi ha testament en 1690.²²

En 1699, en els Establiments de la Masada de Penyalcalba, es fa referència a Pere Bellés, fill d'Antoni.²³ En una carta de franquesa del segle XVII l'anomenen «Pere Bellés, d'Antonio»²⁴ i així ix repetidament en altres documents per a diferenciar-lo del seu oncle del mateix nom. Casat amb Esperança Pitarch, dels avantpassats d'esta és de qui més informació tenim pel document de la *Declaració y Prova de l'Almoyna de Rafael Falcó*, dita Cabestany, de 1713,²⁵ amb les dades següents: Gabriel Segura, de Benassal, es casa amb Quitèria Falcó, de Vilafranca, germana del fundador de l'almoyna per testament de 23 de gener de 1604. Ells testen en 31 de desembre de 1610; Gabriel Segura Falcó casa en segones noces amb Isabel Porcar; Joan Miralles, de la Torre a Besora, casa en 1 de juny de 1627 a Benassal amb Bàrbara Segura Porcar –nascuda en 7 de juny de 1610–; Antoni Pitarch, de Culla, casa amb Úrsula Miralles Segura, amb capítols matrimonials datats en 24 de gener de 1650. En 1679, quan compra el clotalet d'Oriol, Úrsula ja és vídua.²⁶

Pere i Esperança fermen capítols matrimonials en 30 de novembre de 1674, cartes de germania en 16 de gener de 1675, i fan testament en 1693. Tenen set fills: Maria, Teresa, Vicent, Antoni, Bartomeu, Josep i Miquel, mort jove en 1725. En el document de 1737 es diu que Maria, Teresa, Vicent i Antoni s'han casat, sense més dades.²⁷ Pere Bellés, llaurador, pareix que també es dedica al comerç,²⁸ i, per un document sense data,²⁹ segurament és ell qui arribà a jurat major de la vila de Culla. Pere mor en 1718.

Josep Bellés Pitarch en 1730 és regidor de l'ajuntament de Culla³⁰ i en 1731 ferma capítols matrimonials i escriptura de bodes a Atzeneta, amb Josepa, filla d'Ambrós Escrig, llaurador. Ell també és llaurador.³¹ Els anys 1736 i 1737 és jurat i, junt amb Pere Albert, administrador de l'hospital de la vila de Culla.³² En 1742 compra a Josep Bellés de Miquel, tutor de l'herència d'Evarist Bellés, una sort de terra amb celler i cub al racó de Píxen³³ i en 1755 apareix, amb la dona, en la retro-venda de Francesc Pitarch d'un garroferal al terme de les Useres, partida de la Quebrada.³⁴ Pareix que testa en

19. *Ibidem*, *Capítols matrimonials*, doc. núm. 6; *Cartes de germania*, doc. núm. 7.

20. *Ibidem*, *Almonedes dels pobills de Miquel Traver*, doc. núm. 14.

21. Arxiu del Mas de Penyalcalba: *Censal fet y fermat per Pere Bellés*, doc. núm. 16.

22. *Ibidem*, *Últim y darrer testament del quondam Antoni Bellés*, doc. núm. 21.

23. *Ibidem*, *Establisió de la masada dita y nomenada de Peñacalba*, doc. núm. 23.

24. *Ibidem*, *Carta de franquesa*, Doc. núm. 20.

25. *Ibidem*, *Copia de la declarado y prova de la Almoyna de Rafael falcó*, doc. núm. 28.

26. *Ibidem*, *Venda de una heretat dita lo Clotalet de Oriol*, doc. núm. 18.

27. *Ibidem*, *Lo que tiene que informar Esperança Pitarch*, doc. núm. 42.

28. *Ibidem*, *Carta de franquesa*, doc. núm. 20.

29. *Ibidem*, *Memoria de lo que he pagat yo, Pere Bellés*, doc. núm. 24.

30. *Ibidem*, *Carta de Gerónimo Martí a Joseph Bellés*, doc. núm. 34; *Carta de Joseph Bellés, de Peñacalba*, doc. núm. 35.

31. *Ibidem*, *Capítulos matrimoniales*, doc. núm. 36; *Escritura de bodas*, doc. núm. 37; *Escritura de bodas*, doc. núm. 39.

32. *Ibidem*, *Ceda dels censals de l'Ospital de la vila de Culla de l'any 1736 en 1737*, doc. núm. 40.

33. Arxiu del Mas de Penyalcalba: *Escritura de venta*, doc. núm. 44.

34. Arxiu del Mas de Penyalcalba: *Escritura de retroventa*, doc. núm. 45.

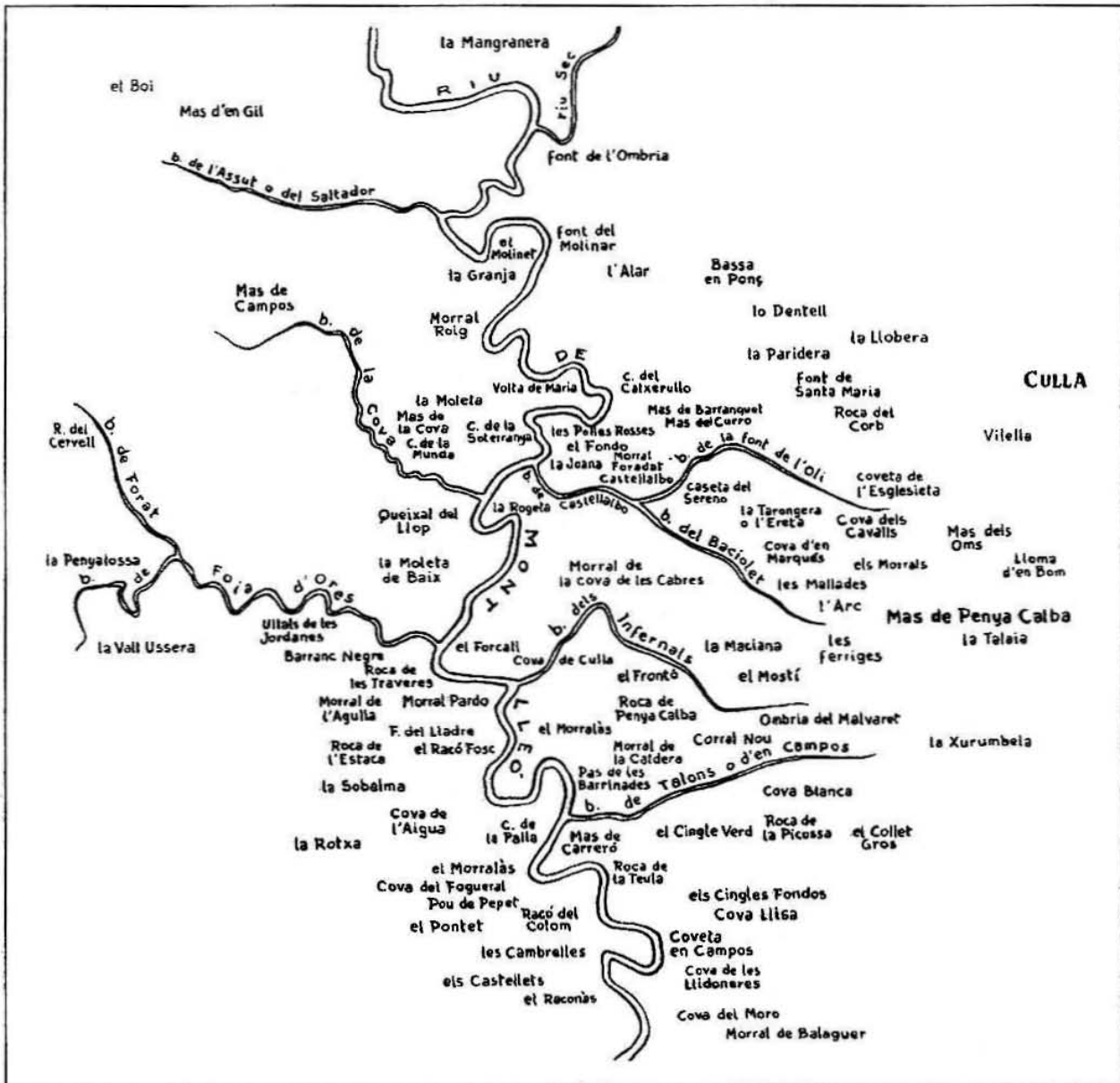

Figura 2. Mapa del riu Montlleó a l'entorn de Penyalba

1761.³⁵ Hi ha una escriptura de 1764 entre ell i Mateu Bellés, mestre d'escola, ignorant el possible parentiu.³⁶ Pareix que tingué tres fills: Pere, Úrsula i Teresa Bellés Escrig. Per a fer efectiu el testament es reuneixen en 1771 al mas de Montllat, de Miquel Bellés, els hereus: Pere, Josep Palau, de Borriol, apoderat d'Úrsula, i Domingo Bonet, de Càlig, vidu de Teresa.³⁷

De Pere Bellés Escrig hi ha dades en 1796³⁸ i després un buit. Les següents, de 1828, són el testament de Joaquim Bellés de Pedro, llaurador, segurament fill de Pere.³⁹ De

35. *Ibidem*, *Escriptura de testamento de Joseph Bellés*, doc. núm. 46.

36. *Ibidem*, *Escriptura*, doc. núm. 47.

37. *Ibidem*, *Escriptura de testamento de Joseph Bellés*, doc. núm. 48.

38. *Ibidem*, doc. núm. 49.

39. *Ibidem*, *Testamento de Joaquín Bellés de Pedro*, doc. núm. 51.

1829 hi ha un rebut per unes misses per Joaquim Bellés al convent de servites de Quart, signat per Josep Bellés.⁴⁰ D'este hi ha un altre rebut a nom d'Albert Porcar per l'enterrament i funerals de la seua sogra Manuela Edo. Va datat a Culla, 17 d'abril de 1831, i signat per mossén Josep Bellés, prevere.⁴¹

De l'any 1828 hi ha rebuts a nom de Ramón Bellés de Penyalba.⁴² El 1833, en el cobrament d'herbatges de la Setena es fa referència a Ramón Bellés de Joaquim com a cobrador⁴³ i en les llistes de quantitats cobrades ixen Pasqual, Ramón i Josep Bellés de Joaquim. Josep testa en 1836.⁴⁴ Ramon es casa amb Francesca Orenca.⁴⁵ També apareix com a expenedor en la relació de les butles despatxades l'any 1843.⁴⁶ En 1849 compra una casa del carrer Pla, de Culla, a Joan Barreda.⁴⁷ De 1859 hi ha un rebut al seu nom signat per Manuel Moliner.⁴⁸

En 6 de gener de 1876 es reuneixen els hereus de Ramón Bellés per a repartir els béns d'este; són els seus fills Joaquim, Manuel i Francesc Bellés Orenca, i Josep Porcar, vidu de Rosa Bellés.⁴⁹

Hi ha alguns rebuts de 1894 on es fa referència a Francesc i Manuel Bellés Orenca.⁵⁰ En 1895, segons el cens electoral, Joaquim té 73 anys i viu al mas del Clotalet; Manuel en té 67 i Francesc 52, i viuen al mas de Penyalba.

De 1837 hi ha un testament d'Antònia Bellés, vídua de Lluís Barreda.⁵¹ Un rebut de contribució de terres a Cabanes va a nom de Llorenç, Bellés de Penyalba i és de 1840.

En 1864 hi ha un rebut a nom de Camil Porcar, per seixanta misses per l'ànima de Prima Bellés.⁵²

Un ofici del Govern Militar de Castelló, de 17 de maig de 1878, comunica a la família la mort en 6 de gener, a Cuba, de Manuel Bellés Miralles, fill de Manuel i Mariana.⁵³

Sense data en la nostra fitxa, hi ha el testament de Ramón Bellés Edo.⁵⁴ També sense data hi ha una relació de béns on apareixen Pius Bellés, Marià Bellés, Joan Bellés de Manuel, Josep Bellés de Mariano, Manuel Moliner i Esteve Rull.⁵⁵

Segons el cens electoral de 1895 al mas de Penyalba viu Antoni Moliner Vidal, de 55 anys; el pare d'Isabel de Penyalba era del mateix cognom i procedia del mas

40. *Ibidem*, Rebut per les misses per Joaquim Bellés, doc. núm. 54.

41. *Ibidem*, Rebut de mossén Josep Bellés, doc. núm. 56.

42. *Ibidem*, Rebut d'Antoni Roig a Ramon Bellés, doc. núm. 52; Rebut d'Antoni Vallils, plater de Castelló, doc. núm. 53.

43. *Ibidem*, *Libro para el cobro de Herbajes de la Setena*, doc. núm. 57.

44. *Ibidem*, *Testamento*, doc. núm. 59.

45. *Ibidem*, *Alventario de los bienes de Francisca Orenca*, doc. núm. 68.

46. *Ibidem*, *Bulas despachadas*, doc. núm. 63.

47. *Ibidem*, Rebut de Joan Barreda a Ramon Bellés, doc. núm. 64.

48. *Ibidem*, Rebut de Manuel Moliner a Ramon Bellés, doc. núm. 66.

49. *Ibidem*, *Cuerpo de bienes del difunto Ramón Bellés*, doc. núm. 69.

50. Arxiu del Mas de Penyalba: Rebut de Francesc Bellés Orenca a Manuel Bellés, doc. núm. 71; Rebut de Vicent Bernad a Manuel Bellés, doc. núm. 72.

51. *Ibidem*, *Testamento*, doc. núm. 59.

52. *Ibidem*, Rebut de José Gorriz, preveré, a Camil Porcar, doc. núm. 67. Prima Bellés era germana de l'avi d'Isabel Moliner.

53. *Ibidem*, *Carta del Govern Militar de la Província de Castelló*, doc. núm. 70.

54. *Ibidem*, *Copia simple del testamento de Ramon Bellés y Edo*, doc. núm. 77.

55. *Ibidem*, Relació de béns, doc. núm. 79.

del Barranc. I amb Isabel Moliner Bellés, la seua filla Everilda Pitarch i el gendre Fidel Pons Vives, que procedia del terme de Benafigos, finalitza el recorregut per la genealogia de la família, amb enyor per les moltes hores viscudes al mas i per tot allò que el temps s'ha endut.

3. Dades sobre l'arxiu de Penyacalba

Amb el pas dels anys els documents havien sofert diverses agressions. A més de les inevitables de rates, insectes, etc. n'hi hagué una forta, de la qual teníem dades directes per Everilda: fou quan la «tropa nacional» ocupa el mas i ho destrossà i escampa tot. Després de la marxa dels soldats ella havia replegat tots aquells papers que li pareixien en millor estat. Així, part de l'arxiu ja es va perdre llavors.

Una altra agressió la patí la caixa-arxiu, que havia aguantat tota mena de temps i gents i que finalment fou utilitzada per a fer una conillera.

No de tots els papers fullejats vam prendre dades ni fer fitxa; per exemple, recordem un document de finals del XVIII, de Carles III, sobre assumptes apícoles i que Fidel utilitzava quan baixava els basos a la Plana; també un gros volum manuscrit, el que col·loquialment s'anomena un «patracol», de lectura pesada i carregat de «palla», amb poques dades aprofitables, d'un dels tants plets que va mantindre el mas; etc.

Sobre la presència d'algun document alié al mas recordem que, segons contaven, un familiar pròxim fou repartidor d'herència i d'eixa activitat alguna cosa restava entre els «papers».

Del total de documents fullejats sols en copiàrem, preocupats per la toponímia i el lèxic, totalment o parcial, deneu. A l'apèndix transcrivim els documents de què posseïm còpia sencera.

4. Llistat de documents

Relacionem tot seguit, per orde cronològic, els documents de què tenim constància.

1

1604.

Venda de la meitat del mas del pla del Sabater.

2

1612, setembre, 7.

Últim codicil de Anthoni Albert y Ysabet Blanch, conjugum, de la vila de Culla, quorum in bonis anime demorentur.

3

1615.

Document amb els límits del mas de Penyacalba i propietaris dels masos que l'envolten.

4

1624. 1668.

Nicolau Tena, en 23 de mars de 1668. [en la tapa]; M DC XXIII [en el document]

5

1625.

Acte de venda de un cafis de forment, cens fet y fernet per mossén Andreu Pereguer, en certs noms, en favor de Cristòfol Bellés, ferrer.

6

1630.

Capítols matrimonials fets y fermats per y entre Christòphol Bellés, ferrer, de Culla, ab Sperança Mattheu, de la Serradella, sobre lo matrimoni de Antoni Bellés, fadrí, ab Bàrbera Ferrando, donzella.

7

1630, juny, 23.

Cartes de germania fermades per Antoni Bellés, de una, y Bàrbera ferrando, de altra, de la vila de la Serra de en Galseran.

8

1634.

Venda de una masada nomenada de Arinesa y una heretat appellada la Barraca situada en lo terme de Culla, feta per Anthoni Bertran, espardenyer, y Maria Vidal, cònjuges, de Culla, en favor de mossén Macià Pallares, preveré, tudor y curador del fill y hereu de Balthazar Pastor, de la vila de Albocàcer.

9

1634.

Establició del mas de Arinesa y de la heretat de la Barraca; fet y fernet per mossén Macià Pallares, preveré, tudor y curador del pobill de Balthazar Pastor, de Albocàcer, en favor de Joan Gil y Elysaabeth Gellida, cònjuges, de la vila de Culla.

10

1638.

Stabliment de una masada nomenada de Penyacalba ab ses terres y les heretats nomenades les Artigues, situada en lo terme de la vila de Culla, fet y fernet per Andreu Pereguer, Doctor en Drets, marit y procurador de Ventura Dalp, muller sua, de la vila de Morella, en favor de Anthony Bellés, ferrer, de la Serra d'en Galceran vey y habitator.

11

1639.

Àpoca formada per mossén Geroni Figuera y Sifre, prebere, de Trayguera, a favor de Antoni Bellés, major, de Culla.

12

1639.

«*Conexeran totç com los honrats en Juhan Albert y na Isabel, muller sua, [...]».*

13

1641, març, 23.

Testament de Christòfol Bellés, ferrer, y de Joanna Albert y de Bellés, cònjuges, vehins de la vila de Culla.

14

1647, desembre, 20.

Almonedes dels pobills de Miquel Traver, de la vila de Culla, dels quals es tutor y curador Anthoni Bellés, de dita vila.

15

1656.

Acte de donació feta per Joanna Albert y de Bellés, viuda del quondam Christòfol Bellés, de la present vila de Culla, en favor de Anthoni Bellés, son fill, de la mateixa vila.

16

1669. octubre, 13.

Censal fet y fermat per Pere Bellés, spardenier, del lloch de les Valls, y Anthoni Bellés, [...], de la vila de Culla.

17

1674, agost, 9.

Acte de stablició dels masos del pla del Sabater.

18

1679.

Venda de una heretat dita lo Clotalet de Oriol, feta y fermada per Gabriel Sales en serts noms, a favor de Ursola Miralles, viuda de Anthoni Pitarch, quondam, tots de la vila de Culla.

19

1681.

Despeses [...]

20

1684, febrer, 19. Culla.

Carta de franquea.

Pergamí, afectat pels plecs i la suor, i ratat. Segell: escut de Culla.

21

1690.

Últim y darrer testament del quondam Antoni Bellés, major de dies, de la vila de Culla, ab la publicació de aquest.

22

1690.

Escritura firmada per los Ilustres Doña Paula Pastor, Marquesa de Llansol, y Don Francisco Canet de Romani, hereus dels Igs. m. Balthazar Pastor y Doña Catharina Calduch, a favor del Ilustre Marqués de Llansol, per a vendré [e] fermar quitament.

23

1699. abril, 21.

Establisió de la masada dita y nomenada de Peñiacalba feta y fermada per lo Doctor Thomas Sorlí, cleregue procurador del Doctor Miquel Sorlí, preveré, tesorer y canonge de la Catedral Jda. de la ciutat de Tortosa, a favor de Pere Bellés, fill de Antoni. Rebutts per Selma, notari.

24

Memòria de lo que he pagat yo, Pere Bellés, jurat major de Culla, al señor.

25

1700.

Acte de venda firmat per Vicent Bertran, de la vila de Benasal, a favor de Pere Bellés, major, de la vila de Culla, de 1 cafis 6 barcelles de forment censals, redals y annuals, en preu de 150 sous.

26

1702. febrer, 20.

Acte de quitament de 200 sous del mas del pla del Sabater firmat per Antoni Bertran, mercader de Benasal, a favor de Pere Bellés, major de dies, de la vila de Culla.

27

1703.

Venda feta y firmada per Joseph Selma, notari de Benasal, procurador del Doctor Miquel sorlí, canonge y tesorer de la catedral de la ciutat de Tortosa, en favor de Joan Folch, de la vila de Benasal, de sis barcelles de forment rendals y annuals, per preu de 50 sous, ab època del preu.

28

1712, agost, 12. Vilafranca.

Còpia de la declaració y prova de la Almoyna de Rafael Falcó, de Vilafranca, dita de Cabestañy, feta per Esperansa Pitarch y de Bellés, de Culla. Albre de parentiu de la Almoyna de Vilafranca.

29

1715.

Escritura de redempción de 200 sueldos otorgada por Joseph Fabregat de Ignacio y Josepha Forés, consortes, y Ángela Marín, viuda, de la villa de Benasal, en favor de Pedro Bellés, de la villa de Culla.

Als mol... [The text is extremely faded and difficult to read, but appears to be a legal document or charter.]

Figura 3. Pergamí amb trasllat d'una franquea a favor de Pere Bellés d'Antonio, a 19 de febrer de 1684. Document número 20. Arxiu del mas de Penyalcalba

- 30
1720.
Carta de Gusep Segarra.
- 31
1723.
Vendición de un pedaço de tierra comuna y consejil de Villa, otorgada por el consejo, justicia y regimiento de la villa de Culla, en favor de Esperança Pitarch, viuda del difunto Pedro Bellés.
- 32
1723.
Rebut per Miquel Artola, preveré, procurador de Mossén Francisco Duran, beneficiat del benifet de Gabriel Vilalta de l'església de Benasal, pagat per Josep Bellés, del mas de Penyacalba.
- 33
- 1728, gener, 16.
Çeda del repartiment dels gastos de l'Alogament del any 1709, rellevada una duodésima part, que al present colecta Juan Vidal, que de orde de Consell se ha manat traure, per haver-se perdut lo prinsipal.
- 34
1730.
Carta de Gerónimo Martí a Joseph Bellés, rejidor de Culla.
- 35
1730.
Carta de Joseph Bellés, de Peñacalba, regidor, a Joseph Miralles. Benasal. Amb el segell de Culla.
- 36
1731.
Capítulos matrimoniales.
Bartholomé Mallol, escrivano Real y publico, domiciliado en esta villa de Adceneta.
Joseph Bellés, labrador, hijo de Pedro; Isidro Gil, también labrador, por una parte; y de la otra Ambrossio Escrig, también labrador de esta villa de Adceneta.
- 37
1731.
Escritura de bodas de José Bellés Pitarch y Josepha Escrig Rovira. Gerónimo Martí, escrivano. Adzaneta.
- 38
1731.
Ceda de les bulles de la villa de Culla.

1734.

Escritura de bodas otorgada entre partes de Joseph Bellés de Pedro, de una; y de Josepha Escrig, y por ella Ambrosio Escrig, su Padre, de otra; de las villas de Culla y Adzaneta, respectivamente.

1737.

Ceda dels censals de l'Ospital de la vila de Culla de l'añy 1736 en 1737, esent administradors los señors Joseph Bellés, de Peñacalba, y Pere Albert, jurals de dita vila.

Papel de dudas de Esperança Pitarch, viuda de Pedro Bellés.

1737.

Lo que tiene que informar Esperança Pitarch, viuda de Pedro Bellés de Antonio es lo siguiente: [...]

1741.

Escritura de particiones de los bienes de Pedro Bellés y Esperança Pitarch, consortes, de Peñacalba, vezinos de la villa de Culla, entre sus herederos, como dentro se contiene.

1742.

Escritura de venta otorgada por Joseph Bellés de Miquel, tutor de la herencia jacente del difunto Avaristo Bellés, de una casa eo bodega y cubo, y suerte de tierra en el racó de Meanes, término de esta villa de Culla, en favor de Joseph Bellés de Pedro, de Peñacalba, por precio de 65 sueldos, al dinero y de contado.

45

1755.

Escritura de retroventa, Francisco Pitarch, a favor de Joseph Bellés y Josefa Escrig, consortes, de la villa de Culla, de una heredad garroferal, término de Useres, partida de la Quebrada.

1761.

Escritura de testamento de Joseph Bellés, de Peñacalba.

1764.

Escritura. Joseph Bellés, de Peñacalba, labrador, de una parte; y Matheo Bellés, maestro de escuela, de la otra parte.

- 48
1771.
Escritura de testamento de Joseph Bellés, de Peñacalba, como dentro se contiene.
- 49
1796.
Document entre Pablo Dealbert, de Culla, i Pedro Bellés, sobre un cafis de blat.
- 50
1806.
Escriptura.
- 51
1828.
Testamento de Joaquín Bellés de Pedro, labrador y vecino de esta villa de Culla.
- 52
1828, desembre, 8. Atzeneta.
Rebut d'Antoni Roig a Ramón Bellés, per la compra de 9 vares de llenç, per a Antonia Barreda.
- 53
1828, desembre, 8. Atzeneta.
Rebut de Francesc Vallils, plater de Castelló, a Ramón Bellés, per la compra d'unes arracades per a Antonia Barreda.
- 54
1829.
Rebut per les misses per Joaquim Bellés al convent de Servites de Quart de les Valls.
- 55
1830-1840.
Rebuts de Ramón Bellés, de 1830 a 1840. Cartereta i paquet.
- 56
1831, abril, 17.
Rebut de mossén Joseph Bellés, preveré, a Albert Porcar, per 1 lliura, 1 sou i 2 diners, per la seua part en els hiñerai i enterrament de la seua sogra Manuela Edo.
- 57
1833.
Libro para el cobro de Herbajes de la Setena. Cobrador Ramón Bellés de Joaquín.
- 58
1834, desembre, 10. Benassal.
Rebut de Miquel Tena a Ramón Bellés, per 72 lliures i mitja, a compte d'un mul.

- 59
1836.
Testamento. José Bellés, de Joaquín.
- 60
1837.
Testamento y ultima voluntad de Antonia Bellés, consorte que fue del difunto Luís Barreda, vecina de Culla.
- 61
1840.
Rebut de contribució a nom de Lorenzo Bellés, de Penacalba.
- 62
1842.
Document sobre l'estat de Manuel Boix, amb referència al seu servei en les files carlines.
- 63
1843.
Bulas despachadas por el espendedor Ramón Bellés. Año 1843
- 64
1849.
Rebut de Joan Barreda a Ramon Bellés, per una casa al carrer Pla.
- 65
1857.
Rebut de contribució a nom de Ramon Bellés.
- 66
- 1859, agost, 15.
Rebut de Manuel Moliner a Ramon Bellés, per 2 barcelles i 3 mesures, pensió de la Marraixona.
- 67
- 1864, març, 13. Benassal.
Rebut de José Gorriz, preveré, a Camil Porcar, per 240 reals de billó, almoina de seixanta misses per l'ànima de Prima Bellés.
- 68
- 1866, desembre, 15.
Alventario de los bienes de Francisca Orenge y de los gananciales de Ramón Bellés y de la dicha Francisca.

	69
1876, gener, 6.	
<i>Cuerpo de bienes del difunto Ramón Bellés.</i>	
	70
1878, maig, 17. Castelló.	
Carta del Govern Militar de la Província de Castelló a la família Bellés.	
	71
1893. març, 25.	
Rebut de Francesc Bellés Orenga a Manuel Bellés, per la seua part en la contribució de la finca de l'Arc.	
	72
1894., febrer, 27.	
Rebut de Vicent Bernad a Manuel Bellés, per 99 reals, per un cens de Ramon Bellés sobre el mas de Penyacalba.	
	73
1900.	
Rebut de contribució a nom de Manuel Bellés Orenga.	
	74
<i>Numeración de la Villa.</i>	
	75
<i>Cargo de la limosna del Santysymo Sacramento.</i>	
	76
<i>Memoria para a[r]reglar la partición de los bienes de Maria Vidal y Bellés, del Riu Sec, de caza y tierras.</i>	
	77
<i>Copia simple del testamento de Ramón Bellés y Edo, vecino de Culla.</i>	
	78
<i>Bienes de los erederos de Antonio Pitarch.</i>	
	79
Relació de béns.	

Apèndix documental

Document núm. 23

1336, octubre, 9. València./1684, febrer, 19. Culla.

Pere IV confirma als habitants de les tenes de l'Orde de Montesa les franquícies atorgades pels seus predecessors als pobladors d'aquelles quan pertanyien a l'Orde del Temple i a l'Orde de l'Hospital.

Trasllat de la franquícia a favor de Pere Bellés d'Antonio, d'orde dels justícia i jurats de la vila de Culla.

Notari: Miquel Nicolau Tena.
Arxiu del Mas de Penyacalba.

Als mo[l]t magnífichs, honorables, universes e sengles oficials procuradors, balles, veguers, corts, justícies, jutges, paers, jurats, cònsuls, lleuders, peatgers, alcayts, medins, selmedins, universitats y bonshomens e qualssevols altres oficials e sotsmes[es] a la Sacra Real Magestad del molt alt senyor rey de Aragó, al qual o al[s] quals les presents pervindran e presentades seran, o a llurs lloctinents, los justícia, jurats y prohomens de la vila de Culla, construïda y edificada dins lo Regne de València, la qual dita vila y castell de aquella foren del Orde del Temple, saluts ab prosperació de honor.

Notificam que lo molt alt senyor rey en Pere, de lloable recordació, féu franchs e in[munes] de tota lleuda, peatge, bonatge, carnatge, cens, usatge, pontatge, pes, mes[uratge e consu]etud nova o vella e de totes altres coses que dir e nomenar se puguen a[ls] de l'Orde del Temple, frares, vasalls e sotmeses de dit orde, així christians, [juheus e sar]rasins, e fembres de qualsevol estament e condició sien e cases [e possessions] del dit orde, frares, vasalls e sotmeses seus, segons es vist en un privilegi al damunt dit orde, vasalls e sotmeses seus otorgat per lo dit senyor rey en Pere, lo qual fonc donat en la ciutat de Lleyda, dessimo calendas madii Era M°. CC°. VII°. [sic], anno Domini Incarnationis de M CC VIII; après casació del dit orde fet a suplicació del dit present Orde de Montesa, lo molt exelent rey en Jaume donà e otorgà al dit Orde de Montesa lo privilegi damunt dit, donat y otorgat al dit Orde de[l] Temple, e aquell dit privilegi, e altre al dit Orde de Montesa otorgat, lloà, otorgà, confirmà, segons que es mostra en un privilegi al dit Orde de Montesa per lo dit rey en Jaume otorgat, lo qual fonc fet en la ciutat de Tortosa calendas aprillis anno Domini M°. CCC°. XXII°.; los quals dits privilegis per lo molt alt senyor en Pere foren otorgals al predit Orde de Montesa, lloats, otorgals aprovats e confermats, segons és vist en una Real Carta sua del tenor següent:

«Petrus Dei gracia rex Aragonum, Valentiae, Sardiniae, Corçice, comes Barchinone, nobilibus dilectis ac fidelibus nostris procuratoribus, eorum vissegerentibus supra, iuratis, baiulis generalibus vel espetialibus, selmedinis, merinis; lezdariis, pedagogariis, administratoribus ac universis et singulis offi[cia]libus vel eorum loca tenentibus presentibus vel qui pro tempore fuerunt, sal[utem et di]lectionem.

Cum venerabilis religiosus magister Domus Melitiae Sanctae Mar[iae Montesiae] et frates, vassalibus et hominibus de Montesa et comanda [sua] universis et singulis homini[bu]s tam christiani, iudei quam sarraceni suorum domui que olim fuerunt Ospitalis Sancti Joannis Hierosolimitanii et Ordinis quoque Templi habitantes et habitaturi in castris, vilis et locis que fuerunt ipsius Ordinis Hospitalis, et Ordinis quoque Templi infra Regnum Valentiae, concistentibus tamen villis quam locis quam dic-

tus magister tenet ad suas manus quam in aliisque aliquod persone teneant seu tenebunt ad violarium ex concessione magister Domus [pág. 2] Melitia Montesiae supradictae vigore privilegiorum per predecesores nostros predicto ordine, predicto Hordine Ospitalis et ipsi Ordine quoque Templi ac dictis hominibus liberaliter concessorum, quibus omnibus privilegiis serenissimus dictus Jacobus, filiae memoriae, rex Aragonum, avus noster, post casassionem eiusdem Ordinis Templi, cum suis privilegiis et eius bulla plumbica comuniter dattis Dertuze calendas aprillis anno Domini M^o. CCC^o. XXII°. predicta privilegia confirmanda, tam dictos magistrum et fratres Domus Melitiae [Montesiae quam] dictos homines eius deberé gaudere decrevit [sic] sunt [et] inter cetera [privilegia, sal]vi, quiti, liberi et immunes ab omni questa, peyta, cabra [sic], forcia, [... ..]tolicum vel cavalcata ac eorum redemtionem ab omni cervicio et demanda et [...] abonatico, herbatico, carnagio, censu, usatico, lesda, portatico, pedagio, penso, mesuratico, et consuetudine nova vel vetera, constituta vel constituenda, et ab alia actione regali vel vicinali, et ab omni alia que dici vel nominare possit, pro ut in dictis privilegiis dicti domini, avi nostri, et in privilegiis etiam confirmationum illustrissimi domini regis Alfonsi, exemie recordationis, patris nostri, in quibus privilegiis predecesorum suorum expressa mencio f[ec]it et que omnia nos noviter ex certa sciencia cum privilegiis nostris, dattis Valentiae die subscripta, confirmamus hec plenius et melior. Idcirco vobis dicimus et expresse mandamus quatenus predicto magistro et fratribus predictae Domus Melicia de Montessia ac hominibus suis, christianis scilicet iudeis et sarrasinis, in dicto Regno Valentiae habitantibus et habitaturis franquitates, libertates et immunitates dictas inviolabiliter observetis inconcusse et contra predicta nihil exigatis ab eis vel exigi permitatis neque ipsas contradictonem privilegiorum seriem agravetis vel faciatis seu permitatis quomodo molestari immo omnia supradicta eius illibata seruetis, non obstante mo [do] aliquo per nos in contrarium edito de non servando predictis vel alus pri[vilegiis ...] fuisset nostre confirmationis robore comunita seu alus quibuscumque per quod [.....] in aliquo derogari possint.

In cuius rei testimonium presentem cartam [seu privilegium] fieri iussimus nostri pendenti sigilo [sic] munitam.

Dattam Valentiae septimo Idus octobris anno Domini M^o. CCC^o. XXXVI°.».

Los quals tots damunt dits privilegis la Sacra Magestad del molt alt senyor príncep e vitoriós rey n' Alfons, últimament reynant, confirmà e per confirmats, e per qüestió, altercació, que era dels dits privilegis, lo dit senyor rey aquells dits privilegis declarà; en aquesta manera que los damunt dits privilegis de les franquees e immunitats de lleudes, peatges, portatges, herbatges, pes, mesuratges e de qualssevols altres drets en los dits privilegis especificats que als homens de [pág. 3] les viles y llochs que quondam foren dels ordens de l'Espital e del Temple desús dit[s] e ara són del present Orde de Montesa foren otorgats, manà servir en totes e sengles coses e mercaderies propies dels que portaran o trauran o traure faran, així en comprant com en venent o en altra qualsevol manera esmersant e negociant, segons que és vist llargament en una lletra patent del senyor rey dada en la vila de Morvedre dessima nona die novembris anno a Nativitate Domini M^o. CCCC^o. XXVIII°.

Hon com vos, Pere Bellés de Antoni, llaurador, natural, vehí y habitador de la dita y present vila de Culla, Maestrat de Montesa, y vasall del dit orde, siau franch, en virtut dels damunt dits privilegis, [de pagar lleuda alguna, peatge, bonatge, herbatge, carnatge, cens, usatge, pontat[ge], pes, mesurat[ge] e consuetud nova o vella e de totes altres coses que dir e nomenar se pug[uen, cartes, p]rivilegis e altres espressades, als quals nos referim.

A vosaltres e a quiscu [de vos] de part del dit senyor rey requerim y de la nostra part pegam que lo dit Pere Bellés de Antoni e sos béns e mercaderies sues serven e ser-

var fasen, pregan-vos, si vostron plaer serà, [atengau] les nostres pregàries, com nos per vos e quiscu de vos siam prests, no solament en semblans coses, mas en altres majors que a vostron honor e profit sien.

En testimoni de les quals coses li manam fer per nostre notari escrivà de nostra sala y cort, ab lo nostre sello en oblea roja enpremtat sagellada, la present lletra e franquesa signada per dit notari escrivà.

Dattis en la vila de Culla, dessima nona die mensis februarii anno a Nativitate Domini millessimo sexcentesimo octuagessimo quarto.

Sig+num meum, Micaellis Nicola Tena, autoritate regiae per totum Valentiae Regnum [notarius] scribaque justitiae et juratorum presentis villae de Culla, qui de ma[n]dato Sebastiani Gil, justitiae, Petri Vidal et Jacobi Porcar, ju[rati dic]ta villae, present[e]s franquitates et instrumentum propria ma[n]u comprobavi et] ex suo originali registro abstracti et in hanc publicam form[am per] dicto Petro Bellés filio Antonio Bellés et cum sigilo pendentis vi[llae roboratu]m clausi et possui [et emendavi] in data pre[fixal].

Document núm. 28

1712, agost, 12. Vilafranca.

Còpia [del 24 d'agost de 1713] de la declaració y prova de la Almoyna de Rafael Falcó, de Vilafranea, dita de Cabestañy, feta per Esperansa Pitarch y de Bellés, de Culla. Albre de parentiu de la Almoyna de Vilafranca.

Arxiu del Mas de Penyalba.

Pedro Bellés, labrador, de la villa de Culla vesino y morador, marido y procurador de Esperansa Pitarch, consta del poder, con auto que passó ante Luís Tena, escrivano, en el primero de Enero del año mil seiscientos noventa y uno, que presentó y juró, en dichos nombres, paresco ante Vuestra Merced el Señor Justicia y Alcalde Ordinario de esta villa de Vilafranca, y como más aya lugar de drecho, digo que Rafael Falcó, vesino que fue desta villa, fundó una pía limosna sobre la masía y tierras llamada de Cabestañy, que por los administradores de ella se ha de consignar y librar a los descendientes de sus hermanas, y señaló entre otras la línea y descendencia de su hermana Quiteria Falcó, la que casó con Gabriel Segura, vezino que fue de la villa de Benasal, según consta en el testamento del dicho fundador, recibido y publicado por Joseph Sabater, notario, en 23 de Enero 1604, y publicado en 11 de Agosto 1614, que presenta sub numero primo.

Y de este matrimonio tuvo en hijo legítimo y natural a Gabriel Segura y Falcó, consta por el legado del testamento de dicho Gabriel Segura, su padre, recebido por Christóval Segura, notario, en 31 de Deziembre 1610; el cual casó en segundas nubcias con Isabel Porcar, consta por centencia que dio el juez de causas pías de la villa de Morella, publicada por su escrivano, entre partes de Isabel Fabregat y Esperansa Fabregat, con instrucción de Vicente Alberó, procurador fiscal de las causas pías, que haze presentación sub numero 2.

Y de dicho matrimonio tuvieron entre otros hijos a Bàrbera Segura y Porcar, que casó con Juan Miralles de la Torre em Besora, consta por el bautismo de la dicha Bàrbera, que nació a 7 de Junio de 1610, y por los desposorios de dicha Bàrbera Segura y Juan Miralles, que casaron en el primero de Junio de 1627, sacados del libro de *Quinque Libris* de la parroquia de Benasal, que presenta pariter sub numero 3.

Y de dicho matrimonio tuvieron entre otros hijos a Úrsola Miralles, que casó con Antonio Pitarch, de la Villa de Culla, consta por los capítulos matrimoniales que recibió Joseph Figuera, notario, en 24 de Enero de 1650, que presenta sub numero 4.

Y de dicho matrimonio tuvieron entre otros hijos a Esperansa Pitarch, proponente mujer del dicho Pedro Bellés, de Culla, consta por los capítulos matrimoniales recibidos por Nicolau Tena, [que presenta] sub numero 5.

Por tanto, a visión de dichos nombres pido y suplico sea servido declarar in perpetuum rei memoriam, y para los fines y efectos que más y mejor puedan y deseen aprovechar en drecho a mi principal, que la dicha Esperansa Pitarch, mi mujer, es descendiente legítima y natural de los sobredichos Gabriel Segura, primero de este nombre, y Quiteria Falcó, sus tartaragüelos, por medio de las personas de Gabriel segura, segundo de este nombre, e Isabel Porcar, cóniugues, sus bisagüelos, y de Juan Miralles y Barbera Segura, cóniugues, sus agüelos, y de Antonio Pitarch y Úrsola Miralles, cóniuges, sus padres, y por consiguiente parienta de dicho Rafael Falcó, fundador de dicha limosna, hermano de la dicha Quiteria Falcó, para poder percibir los rentos de dicha limosna, en su caso y lugar, por ser llamado en la fundación y assí es justicia, conforme la que pido, con instrucción, si necesario fuere, de los administradores de dicha limosna. Y Juró en forma; y para ello mi[...].

Por presentados, las escrituras, auto de declaración de parentella y fe de los bautismos y desposorios, capítulos matrimoniales y otros que refiere, y, vistos, se proveherá lo que fuere de drecho. Assí lo mandó el señor Phelipe Escuder, justicia y alcalde ordinario de la presente villa de Villafranca, a los trese días del mes de Agosto del año mil setecientos y dose, y lo firmó, de que doy fee.

Phelipe Escuder, alcalde.

Ante mí, Juan Barreda, escrivano.

En la villa de Villafranca, a los trese días del mes de agosto del año mil setecientos y doze, el señor Phelipe Escuder, justicia y alcalde ordinario de la presente villa, habiendo visto el pedimiento puesto por Pedro Bellés, marido y procurador de Esperansa Pitarch, de la villa de Culla vezino, en la presente causa de declaración de parentesco, puesto en el día de oy, y la previsión al pie; visto la escritura de poder firmada por la sobre dicha a favor de dicho Bellés, su marido, recibido por Luys Tena, notario, en el primero de Enero 1691; visto el testamento de Rafael Falcó, fundador de la limosna de trigo sobre la masía de Cabestañy, recibido y publicado por Joseph Sabater, notario, en 23 de Enero 1604 y en 11 de Agosto 1614, en lo qual nombra entre otras hermanas a Quiteria Falcó, mujer de Gabriel Segura, de Benasal; visto como Gabriel Segura, menor, y de Falcó fue casado con Isabel Porcar por la sentencia publicada por Vicente Girona, escrivano del tribunal de causas pías de la villa de Morella y su estación, en la qual declara como Gabriel Segura, hijo de Gabriel y Quiteria Falcó, fue casado con Isabel Porcar, y el bautismo y desposorio de Bàrbera Segura y Juan Miralles, en siete de Junio de mil seiscientos y dies y en el primero de Junio de mil seiscientos vinticiete; vistos los capítulos matrimoniales de los dichos Juan Miralles y Bàrbera Segura, concortes, recibidos por Joseph Segura, notario, en vintiquatro de Enero de mil seiscientos cinquenta; vistos pariter los capítulos matrimoniales de Pedro Bellés y Esperança Pitarch, consortes, recibidos por Nicolás Tena, notario, en treinta de Noviembre de mil seiscientos setenta y quatro, en los quales consta la dicha Esperansa Pitarch es hija de Úrsola Miralles, y ésta hija de Bàrbera Segura, y ésta hija de Gabriel Segura, menor, y éste hijo de Quiteria Falcó, hermana de dicho fundador; y visto finalmente todo quanto se puede ver y atender, en nombre de Dios digo que, por quanto consta por los méritos de esta causa, que la dicha Esperansa Pitarch, mujer de Pedro Bellés, es legítima descendiente persona de Quiteria Falcó, hermana de dicho fundador, y como a tal ha provado legí-

timamente que Gabriel Segura, primero de este nombre, vezino de Benasal, casó con Quiteria Falcó, hermana de dicho Rafael Falcó, fundador de dicha limosna, de cuyo matrimonio tuvo en hijo legítimo y natural a Gabriel Segura y Falcó, el qual casó con Isabel Porcar, de cuyo matrimonio tuvo en hija legítima y natural a Bàrbera Segura y Porcar, la que casó con Juan Miralles, y de este matrimonio tuvo a Úrsola Miralles, que casó con Antonio Pitarch, y éstos tuvieron en hija legítima y natural a dicha Esperansa Pitarch, mujer y principal del dicho Pedro Bellés. Por tanto:

En la forma que mejor aya lugar de drecho, devo declarar y declaro que la dicha Esperansa Pitarch y de Bellés es tartaranieta de Gabriel Segura y Quiteria Falcó, cóniuges, y por consiguiente descendiente legítima y natural de ellos y parienta del dicho Rafael Falcó, fundador, hermano de dicha Quiteria, en quinto grado de consanguinidad por parte de madre, y se le deve[n] consignar los rédditos de dicha limosna, por tener todas las calidades y requisitos que pide el fundador y tener la vocación de aquel; y assí lo pronuncio, declaro y firmo. De que doy fee, por ante mí, el escrivano iuso escrito.

Y fueron testigos Damián Barreda, Jaime Asnar y Joseph Barreda, hijo de Damián, de Villafranca vezinos.

Phelipe Escuder, alcalde.

Ante mí, Juan Barreda, escrivano.

En la villa de Villafranca, a los trese dias del mes de Agosto de mil setecientos y dose años, yo, Juan Barreda, escrivano, le hí y notifiqué la sentencia de arriba expresada a Gerónimo Marín, Juan Colom y Juan Tena, jurados y regidores de la presente villa, y a Jaime Prades, patrones de la pía almosna de Rafael Falcó, los quales, en dichos nombres, dixeron, por hallarse presentes a la declaración sobredicha, que consignavan a la dicha Esperansa Pitarch, mujer de Pedro Bellés, para que les pueda recibir y haver en su caso y lugar que le tocare, dándole todo el poder necesario para cobrarlos, según pide el fundador.

Y fueron testigos los sobredichos Damián Barreda, Jaime Asnar, y Joseph Barreda, de Villafranca vezinos.

Ante mí, Juan Barreda, escrivano, y doy fee a ello.

JHS Yo, Juan Barreda, escrivano Real, de Villafranca vesino, di el presente traslado, que fielmente saqué de su original, registro que queda en mi poder. Y en fee de ello lo signé y firmé en Villafanca, día veintiquatro de Agosto de mil setecientos y trese, en testimonio de verdad.

Juan Barreda, escrivano.

Document núm. 42

1737.

Informe d'Esperança Pitarch, viuda de Pere Bellés d'Antoni, sobre l'herencia de què és usufructuaria per testament del que era el seu marit, en sol·licitud de parer sobre la partició dels seus béns.

Arxiu del Mas de Penyacalba.

Lo que tiene que informar Esperança Pitarch, viuda de Pedro Bellés de Antonio, es lo siguiente:

Pariter se ha de suponer que Pedro Bellés de Antonio y Esperansa Pitarch otorgaron cartas de bodas en el Año 1674, en 30 de Noviembre, ante Miquel Nicolás Tena escri-

vano. Y en el año 1675, en 16 de Enero, otorgaron ante el mismo escrivano cartas de sociedad, vulgo germanía, de todos sus bienes ávidos y por aver. Pedro Bellés hizo su testamento ante Valero Fabregat, escrivano, en el Año 1693, en el qual dexa y lega a María Bellés y Teresa Bellés, sus hijas, 50 sueldos por toda parte y porción que en sus bienes puedan hacer y pretender, los quales [...] quando aquellas tomen estado:

Instituie y nombra por sus herederos a Vicente Bellés, Antonio Bellés, Bartholomé Bellés y Joseph Bellés, sus hijos, por iguales partes.

Y dexa usufructuaria a Esperansa Pitarch, su muger, durante su vida, y que aquella pueda dar a qual más a y qual menos, según su voluntad, después de echo este testamento. El dicho Pedro Bellés casó a su hijo Antonio Bellés y le prometió 600 sueldos; casó a su hija Teresa Bellés y le prometió 470 sueldos; y asimismo casó a María Bellés y le prometió 400 sueldos; y después de echo este testamento, tuvo un hijo llamado Miguel Bellés, el qual sobrevivía a su padre, pues murió en el año 1725.

El dicho Pedro Bellés murió en el año 1718, bajo la sobredicha disposición testamentaria, y todos los bienes que quedaron por fin y muerte del dicho Pedro Bellés quedaron en poder de Esperansa Pitarch, viuda de Pedro Bellés de Antonio, asta el presente.

Deseando saber la dicha Esperansa quales sean sus bienes, para poder de ellos disponer entre sus hijos, quiere se agan participaciones de los bienes de dicha germanía, y para hacerse, lo que se pregunta es si el testamento de Pedro Bellés echo en el año 1693, a viendo muerto en el año 1718 es válido o no, por haver sobrevenido nuevo derecho.

En caso de no ser válido dicho testamento para hacerse dichas particiones, si se devera[n] acumular los bienes según los que había al tiempo de la muerte, que fue en el año 1718, o según los que de presente se hallan, y si deverán ser iguales, de forma que lo sean según el que más tuviere según capítulos matrimoniales.

Los aumentos que huviere en caso de no ser válido el testamento desde el año 1718 asta el de 1737, si les deverán computar por mitat o si se deverán sacar a la parte de Esperansa Pitarch; y en caso de disminusión, si se deverá computar a la parte de Esperansa Pitarch o por mitat.

Miguel Bellés nació después de echo el testamento y murió en el año 1725, y dexó heredera a su madre Esperansa Pitarch. Se pregunta qué parte de dicha herencia, en caso de valer dicho testamento, cómo se deberá entender, si se les devera suplir [...] a cada uno de los llamados, y si las hijas, a quienes si ha llegar 50 sueldos, pueden pretender el suplemento, y si Miguel Bellés, postumo, rompe el testamento y qué parte llevará Esperansa Pitarch, su heredera; en caso de valer dicho testamento, si la usufructuaria, en virtud de aquellas palabras «que pueda dar a qual más y a qual menos», si en su testamento o en capítulos diese y legase el tercio y remanente del quinto, si se entenderá en todos los bienes o sólo en los suyos de por sí.

Vicente Bellés, Antonio Bellés, Teresa Bellés, María Bellés, éstos casaron viviendo el padre, y parte de sus promesas por aquel echas las ha pagado Esperansa Pitarch, viuda, con la aiuda de Joseph Bellés, su hijo, que se mantiene a su lado; se pregunta [si] los bienes que Joseph Bellés, desde el año 1718 asta el de 1737, hubiere mercado en su nombre, éstos deverán acumular en dichas particiones, como también los que cada uno de los hijos casados huvieren aumentado, y si las mejoras echas en las tierras desde el año 1718 asta el de 1737, éstas si sónde la parte de Esperansa Pitarch, como también lo que ha pagado, que son aumentos a la parte de Esperansa Pitarch o por común.

Últimamente se pregunta, si [a] alguno de los hijos o hijas no se les huviere pagado el adote por entero, si puede éste pretender por aquello por que le falta complir pedir los usufructos desde el tiempo de la promesa asta el presente.

Pedro Bellés y Bartolomé Bellés, su hijo, está en duda qual de los dos murió primero, si bien ay un testigo que dice que primero murió Pedro Bellés, que Bartolomé Bellés

y muchos otros que dizen que así an oido dezir, què se devería hazer en estos casos para el asiento. Vale.

[Lletra diferent]

Se allarán muchos bogados que den el pareser, y aún por menos de dies sueldos, pero los que entienden libros, les tienen y les quèstan, darán el pareser de aquellos bien fundado, sin sita de dotrinas por 4 libras, y con ellas 8 libras; y si paresiera ésto ser exorbitantes, con dar diez sueldos se pueden tomar sesenta y quatro romanzes, que contendrán más letras que qualquier pareser.

Ymporta 5 libras por ser para su [...].

Document núm. 53

18??, desembre, 8. Atzeneta.

Rebut de Francesc Vallils, plater de Castelló, a favor d' Antoni Barreda, per unes arracades.

Arxiu del Mas de Penyalcalba.

Aseneta. Recibí yo, Fransisco Vallils, plater de Castellón, por pendientes, de manos de Ramón Bellés, de Peñacalba, 4 pesetas y media. Y por ser así, lo firmo, a 8 de Disiembre. Y por no saber firmar...

Son: para Antoni Bar[r]eda,
4 pesetas, 2 reales.

Document núm. 66,

1859, agost, 15. Culla.

Rebut de Manuel Moliner a favor de Ramon Bellés, per la pensió de la Marraixona.

Arxiu del Mas de Penyalcalba.

Recibí de Ramón Bellés dos barsillas, 3 medidas, por la pensión de la Marraisona. Culla, a 15 de Agosto de 1859. Manuel Moliner. Son: 2 barsillas, 3 medidas.

Document núm. 67

1864, març 13. Benassal.

Rebut de mossén Josep Gorriz, de Benassal, a favor de Camil Porcar, per 60 misses rezades per l'ánima de Prima Bellés.

Arxiu del Mas de Penyalcalba.

Recibí de Camilo Porcar la cantidad de doscientos quarenta reales vellón, limosna de sesenta misas rezadas por [el] alma de Prima Vellés, difunta.

Benasal, 13 de Marzo de 1864. José Gorriz,
Presbo.

Son: 240 reales.

Son 60 misas.

Document núm. 70

1878, maig, 17. Castelló.

Carta del Govern Militar de la Província de Castelló comunicant als pares la defunció a l'Hospital Militar de Campo-Vajada (Cuba) del soldat Miquel Bellés Miralles.

Arxiu del Mas de Penyacalba.

Gobierno Militar
de la Provincia
de Castellón

Según me participa el Excelentísimo Señor Capitán General del distrito en oficio de ayer, ha fallecido en el Hospital Militar de Campo Ciego-Vajada (Isla de Cuba), en 6 de Enero del año actual, el soldado del batallón de ingenieros de aquel ejército Miguel Bellés Miralles, hijo de Manuel y Mariana.

Lo manifiesto a Usted para que se sirva hacerlo saber a los mismos o parientes más inmediatos.

Dios guarde a Usted muchos años. Castellón 17 de Mayo de 1878.

El Brigadier Gobernador.

Document núm. 72

1894, febrer, 27. Culla.

Rebut de Vicent Bernat a favor de Manuel Bellés per un cens sobre el mas de Penyacalba que ha de pagar a Ramón Bellés.

Arxiu del Mas de Penyacalba.

Recibí de Manuel Bellés la cantidad de noventa y nueve reales por un censo que pagará Ramón Bellés a mi principal, impuesto en la macía de Peñacalba, término de Culla, quedando rebajada la contribución. Esta cantidad hará pago al censo que vencerá en Diciembre de mil ochocientos noventa y cuatro.

En Culla, a veintiete de Febrero de mil ochocientos noventa [y] cuatro.

Vicente Bernad.